

Summary

One of the youngest and most certainly one of the most intriguing museums in Croatia, both for experts and for visitors, is the Mimara Museum.

Helena Zoričić

Paintings make up the greatest part of the permanent exhibition at the Museum. Because of the aggression against Croatia the permanent exhibition was opened for only four years, but in that time drew more than a million visitors. Some attributions and some objections raised in expert circles have, unfortunately, drawn attention away from the true value of the Collection. The curators at the Museum had been left with the task of carrying out long and tiring study of the paintings of old foreign masters in difficult financial circumstances that do not allow them to work abroad on similar materials. The specific problem of the systematic study of the Mimara Collection also lies in the fact that the origin of most of the paintings is unknown. The donator did not leave any information about where he bought the paintings and from whom, and this makes the study of the works of art all the more difficult, demanding contact with various auction houses, archives and similar data banks.

The Paintings Collection of the Mimara Museum contains 450 works of art, 250 of which have been included in the permanent renewed exhibition. With respect to style, the collection is mainly drawn from the European history of art, from the gothic period to impressionism. The exhibition rooms enable the presentation of large paintings. The permanent exhibit has been refreshed with some twenty new paintings from the holdings, but the selection was limited because of the condition of some works that need to be restored before they could be exhibited.

Numerous scholarly texts are being prepared with new surprises that will reappraise the collection of paintings at the Mimara Museum as a significant part of the art attractions of the city of Zagreb and of Croatia without the unnecessarily overblown attributions that are, as a rule, interpreted by people who are not experts as forgeries.

MUZEALNI ASPEKTI HERALDIČKE GRAĐE

(na primjeru Heraldičke zbirke Hrvatskog povijesnog muzeja)

Dubravka Peić Čaldarović

Hrvatski povijesni muzej

Zbirka heraldike, osnovana tijekom 1970. godina, ubraja se među najmlađe zbirke Hrvatskog povijesnog muzeja, iako su pojedini njezini predmeti među prvima dospjeli u muzejski fondus još polovicom 19. stoljeća. Kao jedna od najmanjih zbirki po broju primjeraka koje čuva, ona ujedno spada među najbolje obrađene i najviše publicirane od svih kolekcija ovoga muzeja, budući da su dosad objavljena čak dva izdanja njezina kataloga¹. Zanimljiva je, također, činjenica da je Zbirka primjer vrlo rijetke prakse organiziranja heraldičkih predmeta u zasebnu cjelinu te da je jedna od najvećih te vrste u nas, uzmemo li u obzir i arhivske kolekcije heraldike². Zbog toga, kao i zbog slabijeg interesa za ovu vrstu izvorne građe u stručnim krugovima historičara i muzealaca različitih specijalizacija (unatoč njezinoj trenutnoj popularnosti), ovom bismo joj prilikom željeli posvetiti naročitu pozornost. Na sljedećim ćemo stranicama, stoga, naznačiti osnovne momente povijesnog nastanka, kreiranja sadržaja i eventualnog daljnjeg razvoja heraldičke zbirke Hrvatskog povijesnog muzeja. Međutim, prije svega smatramo potrebnim objasniti koje su to specifične osobine "heraldičke muzealije" po kojima se ona razlikuje od ostalih muzejskih predmeta, a koje joj danas, kao i tijekom prošlosti, velikim dijelom određuju mjesto i značaj unutar cjelokupnog muzejskog fundusa.

Grbovnica Rudolfa,
Hrvatski povijesni muzej

Definicija i klasifikacija heraldičkih predmeta/heraldičkih muzealija

Osnovni i najjednostavniji kriterij određenja "heraldičnosti" nekog predmeta, jeste prisustvo, ili odsustvo heraldičkog simbola, kao više ili manje značajnog strukturnog elementa. Međutim, ukoliko prihvatimo ovu pretpostavku, suočeni smo s relativno složenim zadatkom daljnje klasifikacije velikog mnoštva vrlo različitih predmeta koji na sebi sadrže prikaz jednog ili više grbova pa s pravom nose naziv heraldičkih predmeta. Pitanje njihove daljnje sistematizacije javlja se, zbog toga, kao nužan preduvjet pojmovnog obrazloženja čitave ove kategorije predmeta i njezinih podvrsta, a može se provesti s obzirom na nekoliko kriterija: osnovnu funkciju predmeta (odnosno imanentnog mu heraldičkog simbola), njegov sadržaj te način izrade (ili stilske osobine). U skladu s navedenim kriterijima i njihovim međusobnim kombinacijama, u nastavku ćemo naznačiti elementarnu sistematizaciju heraldičke grade, te zajedničke kvalitete onog njezinog dijela koji čini osnovni sadržaj zbirke heraldike.

Funkcionalno-strukturno određenje heraldičkog predmeta: Definicija heraldičkog predmeta, pa prema tome i naznake osnovnih odlika heraldičke muzealije, najizravnije je povezano uz konkretne strukturne i funkcionalne kvalitete svakog pojedinog (muzejskog, ili arhivskog, sakralnog ili svjetovnog, urbanističko-arhitektonskog i dr) predmeta koji sadrži prikaz heraldičkog simbola. S obzirom na to koliki značaj heraldički simboli mogu imati za opću strukturnu, odnosno funkcionalnu vrijednost predmeta, razlikujemo dvije osnovne njihove kategorije:

(1) Najveću i vrlo raznoliku skupinu čine heraldički predmeti u širem smislu riječi, u koje možemo ubrojiti sve artefakte, dijelove sakralnih ili svjetovnih arhitektonskih objekata, ili pak upotrebne predmete, bez obzira na njihovu primarnu funkciju, na kojima su aplicirani heraldički simboli. Pri tom je manje važno da li ti heraldički simboli predstavljaju njihove značajne strukturne elemente, ili samo dekoraciju, kao i to od čega su načinjeni i gdje se nalaze. Zahvaljujući ovako širokom određenju heraldičkog predmeta, razlikujemo relativno opsežan heraldički fondus, kojega čine svi heraldički predmeti u najširem smislu, od brojčano i sadržajno uske zbirke heraldike.

(2) Za razliku od prvih, "prave" heraldičke, ili heraldičke predmete u užem značenju, čine tek one vrste predmeta koje sadrže heraldički simbol kao bitan strukturni, ali i osnovni funkcionalni element. To su: (a) dvodimenzionalne i trodimenzionalne ilustracije (ili modeli) grbova, odnosno njihove specijalne mape i albumi (grbovnici), bez obzira u koju su svrhu načinjeni; (b) povelje ili grbovnice, koje grbove precizno opisuju, ilustriraju i daju im formalno-pravni značaj i valjanost; (c) rodoslovlja, kao specifični shematizirani povijesni dokumenti koji impliciraju grbove kao jedno od najvažnijih sredstava komunikacije, te imaju izuzetno značajan utjecaj na dodjelu, nastanak i modalitete grbova unutar različitih ogranaka plemićkih obitelji. Ovoj je skupini "pravih" heraldičkih predmeta mjesto u cjelovitoj, organiziranoj i autonomnoj zbirci heraldike, koja će jednako omogućiti njihovu povijesnu, heraldičku, ikonološku, kao i muzeografsku stručnu obradu.

Osobine heraldičke muzealije s obzirom na sadržaj i način izrade: U skladu s gorenaznačenom distinkcijom pravih heraldičkih predmeta, njihove se sadržajno-stilske karakteristike ogledaju u nekoliko zajedničkih osobina, koje ih čine posebnima u odnosu na ostale muzealije i koje, ujedno, opravdavaju njihov eventualni smještaj unutar autonomne zbirke:

(a) isticanje heraldičkog simbola kao osnovnog sadržajnog, ali i vrlo bitnog strukturno-funkcionalnog elementa - dovodi do snažno izražene likovnosti i simboličke metaforike (koja je laiku teško čitljiva);

Grb Austrijskog carstva, Hrvatski povijesni muzej

(b) relativno velika količina impliciranih informacija - većinom koncentriranih u metaforama i simboličkim slikama, odnosno izrečenih primjenom specifične, teže razumljive terminologije;

(c) stroga podređenost čvrstim, sasvim specifičnim pravilima u svim sastavnim elementima predmeta, kao i općenito u načinu njegove izvedbe - i s tim povezan naglašen unikatni/raritetni njegov karakter.

Upravo zahvaljujući tako jedinstvenoj i sasvim originalnoj kombinaciji dokumentarnosti i ilustrativnosti, sa svim njihovim implikacijama, heraldičke su se muzealije dugo vremena smatrale u nekim slučajevima likovnom, a u drugim arhivskom građom, ovisno o tome da li se radilo o grbu, grbovnici ili rodoslovlju, te da li je u njima prevladavao prvi ili drugi muzealni element. Tako je i način muzeografske obrade i smještaja heraldičkih predmeta unutar muzejskog fundusa uvijek ovisio o njihovu općem tretmanu kao slika, skulptura, ili grafika; knjiga, dokumenata, ili povelja. Zbog toga su bile tijekom prošlosti, a dobrim dijelom su i danas, heraldičke muzealije raspršene po različitim likovnim zbirkama, knjižnicama, arhivima. U tom je smislu heraldička zbirka HPM jedinstven primjer organizacije heraldičkih muzealija kao autonomne cjeline muzejskog fundusa, u cilju njihove što potpunije, ne samo muzealne, već i heraldičke stručne obrade.

Neki pokazatelji geneze heraldičke zbirke HPM

Suvremena muzeologija definira muzejsku zbirku kao skup muzealija i, ujedno, temeljnu formu organizacije muzejskih predmeta u muzeju. Zbirka tako postaje "rezultat procesa akumulacije s unaprijed određenom svrhom"³. Ona, međutim, kao rezultat procesa akumulacije muzejskih

predmeta, predstavlja sinkronu promjenu njihova konteksta⁴. Zbog toga, naime, muzejski predmet u kontekstu muzejske zbirke "...postaje jedinica u nizu, postaje dio novog kolektiviteta u kome vrijede neki drugi zakoni vrijednosti i poretka. Pripadajući ambijentu zbirke on ulazi u artifičijelni kontekst, uklapa se u spoznaju cjelovitosti i apstraktnog sadržaja zbirnog fonda ili tezaurusa"⁵.

Kada će se, dakle, neki predmet smatrati heraldičkom muzealijom kojoj je, prema tome, neosporno mjesto unutar organizirane, autonomne i cjelovite zbirke, dobrim dijelom ovisi o globalnoj organizaciji muzejskog fundusa u okviru muzejske institucije. U prvim desetljećima postojanja Narodnoga muzeja, na primjer, kada je osnovni zadatak bio razdvojiti "naravni" od "starinarskog" dijela sakupljenih muzealija, rijedak, ali ipak već prisutan heraldički materijal čuvan je kao dio knjižnice, koja je pored knjiga o različitim temama iz hrvatske prošlosti, trebala pribaviti i referentnu "arhivsku" (vrlo široko shvaćenu) dokumentaciju o njoj⁶.

Tek tijekom daljnjeg rada Museuma, negdje krajem 19. stoljeća, diferenciraju se u okviru primarne podjele na "prirodne" i "starine" uže-specijalizirane zbirke. One su u to vrijeme preciznije definirane unutar prirodoslovnog dijela fundusa, dok se u starinarskom ili arheološkom razdielu od arheološkog i numizmatičkog materijala izdvaja još uvijek muzealno i tematski heterogena skupina kulturno-historijskih predmeta⁷. Ovamo spadaju likovna umjetnička djela, uključujući prikaze grbova i rodoslovlja, jednako kao i oružje, zastave i odjeća te različiti upotrebnici predmeti sakralnog i svjetovnog karaktera.

Čitavo razdoblje između dvaju svjetskih ratova proteklo je u znaku većeg ili manjeg brojčanog rasta pojedinih segmenata ove kompleksne zbirke, ne mijenjajući, međutim, ništa u načinu njezine bazične organizacije. Tek nastankom Hrvatskog povijesnog državnog muzeja tijekom 1940. godina i nastavkom njegove djelatnosti nakon završetka II. svjetskog rata kao Povijesnog muzeja Hrvatske JAZU, formirane su i preciznije određene "prave" muzejske zbirke, čije smo tek začetke mogli djelomično nazirati i u proteklim razdobljima djelatnosti Narodnoga muzeja: oružja, tekstila, pečatnjaka, slika, grafika i skulptura te pomoćnih povijesnih znanosti i dr. S obzirom na ranije navedena obilježja i definicije heraldičke muzealije kao specifične simbioze ilustrativnosti i dokumentarnosti, ali i poučeni dugogodišnjim iskustvom njezina tretmana kao likovnog (odnosno arhivskog) predmeta, kojim su gotovo u potpunosti bila zanemarena njezina bitna, heraldička svojstva, skloni smo tvrditi da je upravo samostalna i cjelovita zbirka heraldike najbolje moguće okruženje za daljnji "život" heraldičke muzealije unutar muzejskog fundusa. Kao prilog toj tezi, dobrim će dijelom poslužiti gornja naznaka nekih osobina muzealnog konteksta u čijem je okviru postupno nastajala zbirka heraldike tijekom prošlosti. Naime, dugotrajan i vrlo postupan proces prikupljanja heraldičkih muzealija prije njihova ujedinjenja u okviru samostalne zbirke tekao je od sredine 19. stoljeća, kada je zabilježeno dospijanje prvoga grba u fundus Museuma, do 1973. kada je Zbirka i formalno organizirana imenovanjem kustosice Vlaste Brajković njezinom prvom voditeljicom. Nedvojbeno je da su značajnu ulogu u konačnom formiranju samostalne zbirke, imale već ranije navedene kvalitativne osobine heraldičkog materijala, ali jednako tako i njihov kvantitet. A najbolju sliku o tome kada se, zašto i pod kojim uvjetima povećavao heraldički fundus, od vremena Narodnog muzeja do današnjih dana, dat će nam pregled slijedećih statističkih veličina:

(a) Najviše je heraldičkih predmeta prikupljeno u ekscenim povijesnim situacijama, tj. neposredno nakon sloma političkih sustava, ili nešto ranije, u razdoblju njihove krize⁸ i to poklonima, ili ostavštinama, različitim društvenih institucija - pretežito onih koje su, promjenom povijesno-političkih okolnosti, prestale funkcionirati⁹.

(b) Manji je broj heraldičkih predmeta stigao u Muzej otkupima i poklonima privatnih osoba, ali se ovaj oblik sakupljanja svih vrsta građe, pa tako i heraldičke, javlja podjednako u svim vremenskim razdobljima, od nastanka muzeja do danas - kao primaran, konstantan i planiran vid obogaćivanja njegova fundusa.

(c) Najmanje je heraldičke građe nabavljeno tijekom 19. stoljeća, djelomično zato što je ona u to vrijeme predstavljala dio aktualne osobne i obiteljske dokumentacije, ali dijelom i zbog nepostojanja definiranih kriterija za prepoznavanje heraldičkih muzealija kao specifičnog muzejskog predmeta i tome primjerena pretjerana selektivnost pri njihovu odabiru. Ovi nas podaci, prije svega, upućuju na zaključak da je prikupljanje heraldičkih muzealija, naročito tijekom prvih desetljeća postojanja Muzeja, započelo kao neposredna posljedica sakupljanja najrazličitijih artefakata koji su trebali svjedočiti o prošlosti ili sadašnjici nacionalnog bića hrvatskog naroda. Za heraldičku se građu, nadalje, može reći i to da je kaotičnost u njezinoj kvalitativnoj obradi potrajala relativno duže vremena, tako da je više od stotinu godina svoga muzejskog života sistematizirana najčešće kao (manje vrijedan) dio likovnog fundusa. Tek su definiranjem samostalne heraldičke zbirke bile jasno naglašene sve posebnosti ove građe, koja je time mogla biti ponovno istražena i valorizirana prema sebi primjerenijim kriterijima heraldike.

Sadržaj i dimenzije heraldičke zbirke HPM

Zahvaljujući prije svega činjenici da je zbirka heraldičkih predmeta formirana stotinjak godina nakon prispjeća njihovih prvih primjeraka u Muzej, dakle naknadnim izdvajanjem pojedinih heraldičkih muzealija iz likovnih zbirki (slika i grafika, skulptura, tekstila), njezino je promišljanje obavljeno tako da i danas, nakon više od 20 godina svojega života, može u cijelosti opstati kao sadržajni i koncepcijski entitet. Zbog toga bismo na njezinu primjeru samo uvjetno mogli potvrditi jedno od bitnih muzeoloških pravila da čovjek definira sadržaj muzejske zbirke ovisno o svojem znanju, usmjerenju i svjetonazoru te da sakuplja predmete koji se uklapaju u temeljnu ideju i viziju zbirke, a odstranjuje one koji iz bilo kojeg razloga prestaju biti važni za dotičnu ideju¹⁰.

Danas, dakle, baš kao i prije dvadesetak godina kada je rođena, sadržaj heraldičke zbirke HPM čine isključivo "prave" heraldičke muzealije, ili heraldički predmeti u užem značenju, koji u ovom času broje preko 200 grbova, 17 grbovnica i 18 rodoslovlja. Najveću skupinu čine obiteljski i osobni grbovi, među kojima su najvredniji primjerci nastali u vrijeme baroka, dok su najbrojniji metalni grbovi časnika slavonske i hrvatske Vojne krajine te nosilaca Reda Marije Terezije, nastali početkom 20. st. kao dio zbirke grbova i portreta podmaršala Rade Grbe. Od institucionalnih grbova, Zbirka HPM sadrži manji broj povijesnih grbova evropskih država, pokrajina Austrijskog carstva, hrvatskih županija i gradova te društvenih organizacija¹¹.

Grbovnice su većinom nastale tijekom baroka, dakle u 17. i 18. stoljeću, manji njihov broj potječe iz 19., dok samo 2 datiraju s početka 20. stoljeća. Prema diplomatsko-stilskim odlikama dijele se na listine, koje su ujedno i najstarije grbovnice u Zirci te grbovnice u obliku knjiga, dok su 3 primjerka sačuvana kao autentični i ovjereni prijepisi mnogo starijih originala, nastali u 17. i 19. stoljeću¹². Rodoslovlja iz Zbirke, slično grbovnicama, reprezentiraju sve tipične predloške svoje vrste, budući da se među njima nalaze table rodova, predaka i potomaka, kao i jedna tabla svoje. Većina ih potječe iz 19. stoljeća, 3 su nastala tijekom baroknog perioda, dok za relativno velik njihov dio nema nikakvog podatka o vremenu nastanka, kao niti o vremenu i načinu na koji su stigli u Muzej¹³.

Zbog toga upravo ovaj segment Zbirke zahtijeva detaljnije istraživanje u skorijoj budućnosti.

Informatizacija kao oblik razvoja heraldičkog fundusa

Budući da je heraldička grada već po definiciji vrlo ograničenog obima, a izrazito anakrona s obzirom na bitna obilježja, njezino je sustavno prikupljanje u današnje vrijeme posebno otežano. Zbog toga se potencijal daljnjeg razvoja, pa čak i rasta heraldičke zbirke, velikim dijelom najizravnije vezuje uz informatizaciju muzejskog fundusa, posebice heraldičkog, koji se može promišljati na nekoliko načina i u više razina. Osnov bi ovoga procesa bili sve brojniji programi za kreiranje i evidentiranje grbova, odnosno oni za izradu genealogija, kao i neograničene mogućnosti njihova komuniciranja putem Interneta. Cilj je povezivanje što većeg broja informacija o heraldičkim predmetima svih kategorija, vrsta i provenijencija, sa što više različitih izvora, u jedinstvenu i cjelovitu virtualnu heraldičku zbirku. Prvi se korak ostvaruje u imaginarnom, artificijelnom okupljanju svih heraldički-interesantnih predmeta rasprostranjenih po različitim zbirkama unutar fundusa jednoga muzeja. Već na slijedećoj razini, integracija heraldičkih fundusa može dobiti međuinstitucionalne dimenzije, s naglaskom na povezivanju informacija o muzejskoj i arhivskoj heraldičkoj građi. Na taj bi se način, prije svega, značajno olakšalo uspoređivanje pojedinih heraldičkih predmeta i omogućila identifikacija još nepoznatih njihovih primjeraka. Osim toga, kreiranje cjelovitog "grbovnika na disketi", najbolji je preduvjet za kompleksnu povijesnu, heraldičku i ikonološku analizu heraldičke građe uopće.

Spomenimo, na kraju, zanimljivu činjenicu da su tijekom posljednjih nekoliko godina slična razmišljanja o informatizaciji, posebice heraldike, odmakla daleko od utopističke faze, i to baš u našoj, hrvatskoj sredini. Međutim, kao što su nekad prije, u rano doba razvoja muzejskih institucija, najljepše i najveće zbirke držali privatni kolekcionari, gotovo se isto ponavlja u ovom slučaju: datoteke genealoških podataka, kompjuterske grbovnice, heraldičke rječnike i bibliografije sastavljaju i dalje građe heraldičari-amateri, heraldički dizajneri, odnosno predstavnici vrlo starih obitelji (različitih profesija) koji su se isključivo zbog osobnog zadovoljstva upustili u istraživanje vlastite obiteljske prošlosti i ne posjeduju ništa, ili gotovo ništa, od originalnog heraldičkog materijala. Ukratko, najefikasnije oruđe za daljnji razvoj struke, kako povjesničara, genealoga, heraldičara tako i muzealca-heraldičara, muzealca-genealoga i muzealca-povjesničara, u rukama je "profesionalnih outsidersa", amatera i laika, koji su, čini se, i ovoga puta najviše i iskreno zainteresirani za njezine rezultate. Ovom prilikom, međutim, željeli bismo istaknuti značaj njihova doprinosa unapređenju i naše muzejske djelatnosti, posebice pri obradi heraldičke muzealije, s nadom da će već u skorijoj budućnosti upravo muzeji, kao tradicionalni posjednici najvećeg dijela izvorne heraldičke građe, imati i mogućnosti i snage da predvode u razvoju znanstvene heraldike.

Grb knezova Babonica, s nadgrobne ploče Grgura B. Blagajskog Hrvatski povijesni muzej

Bilješke

1. To su izdanja kataloga grbova, grbovnica i rodoslovlja PMH/HPM, autorice Vlaste Brajković, iz 1976. i 1995. godine.
2. Od muzejskih kolekcija heraldike poznata je još jedino Zbirka heraldike u formiranju varaždinskog Gradskog muzeja, "zbirka plemstva" Muzeja Turropolja u Velikoj Gorici, velikim dijelom sačinjena od kopija povijesnih grbova, te zbirka replika grbova bakarskog plemstva Povijesnog i pomorskog muzeja u Rijeci. Dosad su, osim toga, publicirane relativno male heraldičke zbirke varaždinskog i zadarskog povijesnog arhiva.
3. Maroević, 1993:159
4. Isto, 158.
5. Isto
6. O nastanku i djelatnosti Narodnoga muzeja u Zagrebu vidi detaljnije u: Humski, 1986. i Zgaga, 1991:7-14.
7. Isto
8. Na primjer, za vrijeme i nakon I. svj. rata i sloma Austro-Ugarske Monarhije, odnosno nakon II. svj. rata i zamjene Kraljevine Jugoslavije novim socijalističkim društveno-političkim poretkom.
9. Neke su od tih institucija, na primjer: Vojna komanda u Zagrebu (Generalcommando in Agram, Vojna škola u Kamenici, Građevinski odsjek kraljevske zemaljske vlade u Zagrebu, župni ured u Lonji, KOMZ-a i dr.
10. Maroević, 1993:158.
11. Detaljnije informacije o grbovima vidi u: Brajković, 1995:61-141.
12. Isto, 142-147.
13. Isto, 1995: 148-151.

Literatura:

- Brajković, V. 1995. Grbovi, grbovnice, rodoslovlja. Zagreb: Hrvatski povijesni muzej Humski, V. 1986. "Pregled povijesti muzeja u Hrvatskoj". Muzeologija, br. 24. Zagreb
 Maroević, I. 1993. Uvod u muzeologiju. Zagreb: Zavod za informacijske znanosti Odsjeka za informacijske znanosti, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
 Zgaga, V. 1991. "Počeci muzeja u Hrvatskoj". Muzeologija, br. 28/1990. Zagreb, str. 7-14.

Summary:**Museum aspects of heraldic objects**

Dubravka Peić Čaldarović

The Heraldry Collection of the Croatian History Museum was established in 1970. Being the smallest collection in the Museum it is one of the best-catalogued and most published collections.

The definition of a heraldic object is most directly linked with the concrete structural and functional qualities of each individual object that contains the image of the heraldic symbol. We distinguish between two of their basic categories: heraldic objects in the broad sense, which contain applications of heraldic symbols (regardless of their primary function), and two-dimensional and three-dimensional illustrations of coats of arms, in other words their portfolios, charters, grants of coats of arms and genealogies as specific schematised historical documents that imply coats of arms as one of the most important means of communication.

As a result of a unique and original combination of their value as documents and illustrations, heraldic museum objects had for a long time been regarded as belonging to arts and archives collections, so that they were dispersed in various art collections, libraries and archives.

The Heraldry Collection of the Croatian History Museum is a unique example of the organisation of heraldic museum objects as an autonomous entity.

Before they were brought together into an independent collection, the long and very gradual process of collecting heraldic museum objects began in the middle of the 19th century, when the first coat of arms was registered in the holdings of the Museum, and continued until 1973, when the collection was formally organised. Most of the heraldic objects were collected in stormy historical situations (after the fall of political systems), while a smaller number of objects came to the Museum through acquisitions and donations. The fewest number was collected in the 19th century since they were at that time a part of a family's documentation.

Today the Heraldry Collection of the Croatian History Museum holds real heraldic museum objects, more than 200 coats of arms, 17 royal grants of coats of arms and 18 genealogies. The largest group are family and personal coats of arms, and the most valuable ones date back to the age of the baroque, while the most numerous ones date from the beginning of the 20th century. The grants mainly date back to the baroque period, a smaller number from the 19th century, and only two from the beginning of the 20th century.

The creation of a complete "catalogue of coats of arms on disk" is the best foundation for a complex historical, heraldic and iconological analysis of heraldic objects in general.

We hope that museums, and not only interested amateur heraldists, will find the means and the strength to take the lead in the development of the scholarly research of heraldry.

**ZBIRKA ZOVKO U HRVATSKOME
POVIJESNOME MUZEJU U ZAGREBU**Lada Prister
Hrvatski povijesni muzej
Zagreb

studenome 1996. grad Zagreb je međunarodnim znanstvenim skupom i prigodnim izložbama obilježio 150. godišnjicu utemeljenja Narodnog muzeja.

Prve zbirke prije 150 godina stvorene su isključivo darovanim predmetima zaslužnih pojedinaca. Kolekcionari su svojim skupljačkim žarom, a kasnije darivanjem stvorili preduvjet za nastanak prvih muzejskih zbirki. One su se upotpunjavale i kupljenim predmetima, pa su tako za muzej kupljene i čitave privatne zbirke. Nameće nam se pitanje kakva je uloga skupljača i darovatelja od stvaranja prvih muzeja do danas?

Skupljanje i posjedovanje vrijednih predmeta koje nemaju funkcionalnu vrijednost bitna je čovjekova osobina. Skupljaču je cilj nabava predmeta istodobno i estetske i povijesne vrijednosti. Gdje će određeni predmet ili čitava kolekcija na kraju završiti ovisi o samom skupljaču.

Kolekcionari su često domoljubni i njihovo je domoljublje izrazitije ako žive izvan svoje domovine, a ono u određenim slučajevima određuje sudbinu skupljanja predmeta.

Proučavajući prve inventarne knjige muzeja, uočavamo da se nisu uvijek pomno upisivali svi darovani predmeti pa od osnutka muzeja do danas nedostaje više članaka i obavijesti o darovateljima i darovanim predmetima. Između darovatelja i muzeja često se uspostavila zanimljiva prepiska, što nam služi kao važan pokazatelj puta od nabave predmeta za privatnu zbirku do njegova smještaja u muzejsku ustanovu.

U godini, u kojoj smo proslavili 150. obljetnicu utemeljenja Narodnog muzeja, valja istaknuti da je Hrvatski povijesni muzej u Zagrebu dobio na dar vrijedne predmete. Gospodin Ivan Zovko, hrvatski iseljenik, koji živi u australskom gradu Adelaide, darovao je muzeju 2. kolovoza 1996. dio svoje vrijedne zbirke. U darovanoj su zbirci 135 predmeta i to: odlikovanja, značke, medalje, plakete, vojne oznake, stari kovani novac, jubilarni novac i žetoni.

Nakon predaje predmeta Muzeju objavljena su u dnevnom tisku dva članka u kojima darovatelj s nostalgijom govori o svom životu izvan domovine i o skupljanju predmeta numizmatike, faleristike i etnografije ("Vjesnik", 2. VIII. 1996., "Večernji list", 4. VIII. 1996.).

Gospodinu Ivanu Zovku, koji je 1937. godine napustio svoju domovinu, oduvijek je bila želja skupiti zbirku predmeta povijesne i umjetničke vrijednosti, vezanu uz događaje iz hrvatske prošlosti, te je kao cjelinu darovati nekoj hrvatskoj muzejskoj ustanovi. Kako kaže sam darovatelj, do većine je predmeta dolazio kupnjom i razmjenom po zemljama Europe. Najviše je predmeta nabavljeno u Engleskoj, Njemačkoj i Hrvatskoj. U Hrvatskome povijesnome muzeju čuva se velika zbirka odlikovanja, medalja, plaketa i značaka. Njezin se broj uvećao prije nekoliko godina darovanjem odlikovanja Zbirke Malinar, a sada je uvećana za još 19 odlikovanja.

Sva odlikovanja iz zbirke Zovko odnose se na razdoblje Nezavisne Države Hrvatske, a posebnu vrijednost imaju ordeni: Velered krune kralja Zvonimira s mačevima, Red krune kralja Zvonimira I. stupnja sa zvijezdom i hrastovim grančicama, te Red krune kralja Zvonimira I. stupnja s mačevima. Medalje i plakete odnose se na istaknute ličnosti i događaje iz